

УДК 82.091 + 821.162.1

Назарець В.

РЕЦЕПЦІЯ ТВОРЧОСТІ БРУНО ШУЛЬЦА В УКРАЇНСЬКІЙ КОМПАРАТИВІСТИЦІ

Анотація. У статті проаналізовано сучасні дослідницькі підходи, зокрема українських літературознавців до вивчення та осмислення творчості польського письменника Бруно Шульца. Метою статті є дослідження компаративних аспектів рецепції творчості Б. Шульца в українському літературознавстві. Конкретні завдання розвідки полягають у визначенні головних векторів дослідницької уваги до компаративних зіставлень прози Б. Шульца з представниками інонаціонального письменства. Охарактеризовано оприявлені в українському літературознавстві (в наукових розвідках В. Меньок, О. Харлан, С. Матвієнко, В. Лопушанського, М. Гогулі, І. Скрипник та ін.) компаративні співвіднесення прози Б. Шульца з творчістю Ф. Кафки, Д. Кіша, В. Підмогильного, Ю. Андруховича, Б.-І. Антонича.

Унаслідок проведеного дослідження встановлено, що пріоритетне місце в колі компаративних зіставлень українськими літературознавцями творчості Б. Шульца з представниками інших літератур посідають питання рецепції характеру екзистенційного світовідчуття польського прозаїка та його спроектованості на творення специфічного індивідуально-авторського міфу.

Зазначено, що за ознаками художньо-стильової приналежності експериментальну, міфопоетичну прозу Б. Шульца дослідники найчастіше співвідносять з експресіонізмом, однією з головних ідейно-естетичних підвалин якого став так званий катастрофізм – екзистенційне світовідчуття, пов'язане з очікуванням близького і неминучого краху європейської цивілізації внаслідок моральної деградації та втрати нею визначальних для життя суспільства духовних цінностей.

У дослідженнях прози Б. Шульца українські літературознавці наголошують на катастрофічності екзистенційного світовідчуття польського письменника. До найбільш важливих концептів міфологічної картини світу, репрезентованої прозою Б. Шульца і засвідченою в компаративних

зіставленнях її з творчістю зарубіжних й, зокрема українських письменників дослідники відносять образ дитинства, ідентифікованого як «архетипний прачас», образ батька як своєрідного архетипу, деміургу, що ініціює світ міфопоетичних уявлень початкової дитячої уяви, образ міста як своєрідного топографічного архетипу, через який ідеалізовано образи дитинства, юності та дорослості.

Ключові слова: літературознавство, критична реценція, компаративізм, катастрофізм, міфопоетика.

Інформація про автора: Назарець Віталій Миколайович, д. ф. н., проф., завідувач кафедри української мови і літератури та методик їх навчання Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка.

Електронна адреса: azarets1@ukr.net

Nazarets V.

RECEPTION OF THE CREATIVITY OF BRUNO SCHULTZ IN UKRAINIAN COMPARATIVISTICS

Abstract. *The article analyzes modern research approaches, in particular, Ukrainian literary scholars to the study and understanding of the work of the Polish writer Bruno Schultz. The purpose of the article is to study the comparative aspects of the reception of B. Schultz's work in Ukrainian literary studies. The specific tasks of the investigation consist in determining the main vectors of research attention to comparative comparisons of the prose of B. Shultz with representatives of non-national writing. The comparative correlations of the prose of B. Schultz with the work of F. Kafka, D. Kish, V. Pidmohylnyi, Yu. Andruhovych, B.-I. Antonich*

As a result of the conducted research, it was established that the question of the reception of the nature of the existential worldview of the Polish novelist and its projection into the creation of a specific individual author myth occupies a priority place in the circle of comparative comparisons of the work of B. Shultz by Ukrainian literary experts with representatives of other literatures.

It is noted that, based on the signs of artistic and stylistic affiliation, researchers most often associate the experimental, mythopoetic prose of B. Shultz with expressionism, one of the main ideological and aesthetic foundations of which was

the so-called catastrophism - an existential worldview associated with the expectation of the imminent and inevitable collapse of European civilization as a result moral degradation and its loss of spiritual values that determine the life of society.

In studies of B. Shultz's prose, Ukrainian literary critics emphasize the catastrophic nature of the Polish writer's existential worldview. Among the most important concepts of the mythological picture of the world, represented by the prose of B. Shultz and evidenced in comparative comparisons of it with the works of foreign and, in particular, Ukrainian writers, researchers include the image of childhood, identified as «archetypal prachas», the image of the father as a kind of archetype, the demiurge that initiates the world mythopoetic representations of the initial children's imagination, the image of the city as a kind of topographical archetype, through which the images of childhood, youth and adulthood are idealized.

Key words: literary studies, critical reception, comparativism, catastrophism, mythopoetics.

Information about the author: Vitalii Nazarets, Doctor of Philology, prof., Head of the Department of Ukrainian Language and Literature and Teaching Methods of Taras Shevchenko Kremenets Regional Humanitarian and Pedagogical Academy.

E-mail: azaretsI@ukr.net

Nazarec W.

RECEPCJA TWÓRCZOŚCI BRUNO SCHULTZA W UKRAIŃSKIEJ KOMPATYSTYCE

Abstrakt. W artykule dokonano analizy współczesnych podejść badawczych, zwłaszcza ukraińskich literaturoznawców, do badania i rozumienia twórczości polskiego pisarza Brunona Schulza. Celem artykułu jest zbadanie porównawczych aspektów recepcji twórczości B. Schulza w ukraińskim literaturoznawstwie. Szczegółowe zadania śledztwa polegają na ustaleniu głównych wektorów uwagi badawczej porównań porównawczych prozy B. Shultza z przedstawicielami pisarstwa obcego. Korelacje porównawcze prozy B. Schulza z twórczością F. Kafki, D. Kisza, V. Pidmohylnego, J. Andruhowicza, B.-I. Antonycza.

W wyniku przeprowadzonych badań ustalono, że kwestia recepcji natury egzystencjalnego światopoglądu polskiego powieściopisarza i jego przełożenia na kreację specyficznego mitu jednostkowo-autorskiego zajmuje priorytetowe miejsce

у крєгу бадань порівнявчих порівняннє творчості Б. Шултьє докonné прєз україньких знáвцв лїтератури з прєдставлїцеламї інньх лїтератур.

Налєжє зауважїть, жє бадачє на подставї знамїон прїналєжностї артїстїчнєї і стилїстїчнєї найчєстїєї кожаржє експерїменталнє, мїтопоетїчнє прозє Б. Шултьє з експресїонїзмом, котрєго жєднєм з глвньх фундаментв їдеово-естетїчньх бїл тжв. катастрофїзм – екзїстєнцїалньї світопоглãд звїязань з очекїванїєм рїчлєго і нїєунїкнїонєго упãдкї цївїлїзãції європейскїєї, в вїнїку котрєго настãпї дєградãцї моралнє і утрãтã прєз нїє вãртостї дїховїх дєтєрмінїюãчїх жїцїє сплєчєнствã.

В студїях над прозã Б. Шултьє україньцї крїтїцї лїтерãцї подкрєслãжã катастрофїчньї харãктер екзїстєнцїалньогó світопоглãду полскїєго пїсаржã. До найвãжнїєїх концєпції мїтологїчньогó обрãзу свїãтã, рєпрєзєнтовãногó прєз прозã Б. Шултьє і увїдочнїонїх в жєї порівнявчих порівняннїях з творчостїю пїсаржї загранїчньх, звлãстжã україньких, бадачє прїпїсїюã обрãз дїцїнствã, utoжсамїань з „ãрхетїповє прãчї”, обрãз оїцã жãкò свєго рлджãжã ãрхетїп, дємїургã їнїцїюãчєго свїãт мїтопоетїчнє прєдставлїеннã пїрвотнєї дїцїєчєї вїобрãжнї, обрãз мїãстã жãкò свєго рлджãжã ãрхетїпу топогрãфїчньогó, попрєз котрї обрãзї дїцїнствã, млòдлстї і дорлстлстї єã їдєãлїзовãнє.

Слòвã клїчлзовє: лїтерãтурлзнãвствл, рєцєпцїя крїтїчнã, кмпãратїстїкã, катастрофїзм, мїтопоетїкã.

Їнформãцїє о ãвторжє: Вїталїї Назãрєц, др ããб., проф., кїрлвнїк Кãтєдрї Жєзїкã і Лїтерãтурї Україньскїєї орãз Мєтлд Нãучãнãнã Рєгїонãлнєї ãкãдємїї ãумãнїтарно-Пєдãгогїчнєї їм. Тãрасã Шєвчєнкї в Кржємїєнцї.

E-mail: azarets1@ukr.net

Плстãновкã прлблємї. Творчã постãть цїкãвогò і нєордїнарногò полськлогò пїсьмєннїкã пєршлї поллвїнї ХХ столїттã лїшє в ãстãннї рлкї, злкрємã в Українї, почїнãє вїклїкãтї до сєбє справжнїї длслїднїчїкїї їнтерєс, спївмїрнїї їз їгогò внєсклм у свїтову лїтерãтуру. Упрлдовж бãгãтьлх дєсãтїлїть вїн бїв мãїжє нєвїдомїї у свїтї, ã в полськлм у лїтерãтурлзнãвстї їгогò постãть рлзглãдãлãсã ãсїблò і єпїзлдїчнл, звãжãючї на рїзкò експерїментãлньї харãктер їгогò прозї, жò нє впїсїувãвсã в полськї лїтерãтурнї трãдїцїю. Лїшє, почїнãючї з друглї трєтїнї ХХ ст. творчїстїю Б. Шултьє ãкãтївнл зãцїкãвїлїсї полськї лїтерãтурлзнãвцї, ã нã мєжї ХХ – ХХІ ст. експерїментãлньã прозã пїсьмєннїкã прївернїлã до сєбє

увагу й українських дослідників. Несправедливо витіснена на периферію культурного простору, творчість Б. Шульца нині потребує ретельного філологічного вивчення та осмислення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні роки творчість Б. Шульца, її новаторський експериментальний характер викликає все більше зацікавлення з боку як зарубіжних, так і українських літературознавців. Основоположником польського шульцезнавства, найбільш авторитетним дослідником і популяризатором його творчості вважається Є. Фіцовський, багаторічні ґрунтовні спостереження якого над творчістю письменника зібрані у перекладеній й українською мовою монографії «Регіони великої єреси та околиці. Бруно Шульц і його міфологія» (2010). Українська літературна шульценіана репрезентована розвідками В. Меньок, О. Харлан, С. Матвієнко, В. Лопушанського, М. Гогулі, І. Скрипник, В. Табачковського, Л. Таран та ін. Водночас подальшого поглиблення та деталізації потребують аспекти компаративного зіставлення творчості Б. Шульца з представниками українського та світового письменства.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Метою нашої статті є дослідження компаративних аспектів рецепції творчості Б. Шульца в українському літературознавстві. Конкретні завдання розвідки полягають у визначенні головних векторів дослідницької уваги з боку українських літературознавців до компаративних зіставлень прози Б. Шульца з представниками інонаціонального письменства.

Виклад основного матеріалу. Художній спадок Б. Шульца невеликий за обсягом. Це збірки новел «Цинамонові крамниці» (1934) та «Санаторій під клеписидрою» (1937), які становлять тематичну діалогію зі спільним сюжетом та системою персонажів. Розповідь у збірках ведеться від імені малого хлопчини Юзефа, який спостерігає життя з віконця власного будинку або ж розмірковує над побаченим та почутим у крамниці тканин, що належить його батьку Якову. Сюжетну основу обох творів складає родинна історія крамаря Якова, дивака і фантазера, викладена зі слів його

сина, історія незвичайної хвороби, а згодом і смерті батька, а також історія його сина Юзефа, який у процесі поступового дорослішання намагається збагнути сенс людського існування, власне місце у ньому і зрештою, розчарувавшись у дійсності, намагається сховатися у роздумах та уявленнях свого внутрішнього світу.

Специфічні тематичні та художні інтенції яскраво експериментальної, за одностайним визначенням її коментаторів, прози Б. Шульца власне і визначили головні вектори дослідницької уваги до неї з боку українських літературознавців. В центрі компаративних зіставлень творчості Б. Шульца з представниками інонаціонального письменства, запропонованих українськими дослідниками, – характер екзистенційного світовідчуття польського прозаїка та його спроектованості на творення специфічного індивідуально-авторського міфу.

За ознаками художньо-стильової приналежності прозу Б. Шульца дослідники найчастіше співвідносять з експресіонізмом – літературним напрямом, який потужно заявив про себе у європейському мистецтві періоду між двома світовими війнами. Однією із найбільш прикметних ідейно-естетичних підвалин експресіонізму став так званий катастрофізм – екзистенційне світовідчуття, пов'язане з очікуванням близького і неминучого краху європейської цивілізації внаслідок моральної деградації та втрати нею визначальних для життя суспільства духовних цінностей. Досліджуючи прозу Б. Шульца, українські дослідники найчастіше наголошують на виразній маніфестації автором головних інтенцій катастрофічного світовідчуття. Такої думки, зокрема дотримується О. Харлан, яка у статті «Мала проза Бруно Шульца: у дзеркалі катастрофізму» стверджує, що твори письменника постають «яскравим взірцем екзистенційного аспекту катастрофічного світовідчуття, де люди показані як істоти втрачені, які не можуть визволитися від процесу деградації та дегуманізації після великих катаклізмів перших десятиріч XX ст.» [8, с. 184]. Ознаки катастрофізму, виявлені в сюжетно-мотивній тканині творів Б. Шульца, за словами дослідниці, репрезентовані відчуттями аб-

сурдності буття, самотності, відчаю, страху, страждання та смерті. Письменника хвилює проблема дегуманізації сучасного йому людського суспільства, у якому людина все більше набуває ознак предмета або манекена. Своєрідним речником теорії перетворення людей на манекенів у творі Б. Шульца стає батько оповідача, який, крім усього іншого, веде самотню війну із сучасною цивілізацією, що увірвалася в традиційний світ провінційного містечка, і навіть створює «Трактат про манекенів». «Суттю трактату, – за спостереженнями дослідниці, – є процес редукції особистості, яку батько спостерігає в навколишньому світі. Люди стають манекенами, порожніми всередині ляльками, позбавленими почуття, мислення, а передовсім – свідомості свого власного існування. Людство перестає бути чимось істотним, винятковим, чудесним. Суттю так зрозумілої деградації людини є деперсоналізація особистості, своєрідне “патрання” людини з її самості, внутрішньої незалежності» [8, с. 183].

У наступній статті «Катастрофізм як сюжетотвірна основа прози Валер'яна Підмогильного і Бруно Шульца» О. Харлан вдається до спроби встановлення типологічних паралелей між творчістю польського та українського письменників у контексті вияву у ній екзистенцій катастрофічного світовідчуття. Предметом співставлення з прозою Б. Шульца філологиня обирає твори українського письменника, в яких, на її думку, екзистенційний вираз катастрофічного світовідчуття набуває найбільш виразних ознак: «Проблема хліба», «Іван Босий», «Військовий літун», «Син», «Історія пані Ївги». Дослідниця відзначає, що, попри належність до різних художньо-стильових орієнтацій, обох письменників поєднує спільне для них гостре відчуття кризового стану сучасного людського суспільства: «Живучи в різних системах, але переймаючись проблемою людини, і Підмогильний, і Шульц у своїх текстах розгортають опозицію буття/небуття. У прозі обох авторів осмислюються теми, характерні для етапу розквіту екзистенціалізму (бунту, пошуку смислу буття, смерті). Значної уваги письменники надають одній з визначальних категорій екзистенціалізму – категорії відчуження.

Вони витворюють особливий стан людини, коли вона під впливом технічної індустріалізації та певної нівеляції індивідуальності дистанціюється від світу, переживає відчуття непевності, невизначеності» [7, с. 143]. Звернення до мотивів катастрофізму, на думку О. Харлан, поєднує прозу Б. Шульца й з творчістю визначного австрійського письменника-модерніста Франца Кафки, твори якого він перекладав польською мовою.

Проза Б. Шульца і Ф. Кафки – об’єкт традиційних порівнянь та пошуків компаративних художніх паралелей. Творчість польського та австрійського письменника споріднює не лише звернення до мотивів катастрофізму, але й вибудовані ними моделі міфопоетичної стратегії, в основу якої покладено спробу трансформації традиційних міфів, реінтерованих крізь призму автобіографічного дискурсу. На це, зокрема, звертає увагу С. Матвієнко у розвідці «Бруно Шульц та Франц Кафка на тлі настроїв безгрутянства», яка пише: «усю прозу польського прозаїка тридцятих років Бруно Шульца, називають впертою боротьбою зі смертю. Найбільше він близький, звичайно, до Кафки. І причин для порівняльного аналізу його текстів та текстів Франца Кафки досить багато. Вони, власне, складають цілий комплекс та підсилюють одна одну. Йдеться не лише про прямі текстові збіги, чи збіги біографічні та настроєві, або про випадок впливу одного з них на іншого, скоріше – про ідентичність світовідчуття та специфіку його текстової репрезентації. Першим аспектом аналізу буде автобіографізм, притаманний обом письменникам» [5, с. 88].

До одного з найбільш важливих концептів міфопоетичної картини світу, репрезентованої у творчості обох письменників, дослідники зазвичай відносять підкреслену й навіть гіпертрофовану увагу до дитинства, ідентифікованого не лише як початкового етапу фізіологічного дозрівання людини, а як своєрідного «архетипного прачасу», в якому формуються ті ключові цінності духовного буття, які визначатимуть етапи дорослішання людини й розуміння нею усього подальшого сенсу її екзистенційних пошуків. Ось як, наприклад, Б. Шульц у листі до С. І. Віткевича ар-

тикулював виключну важливість для людини й особливо митця первісних дитячих образів та уявлень: «Не знаю, звідки у дитинстві доходимо до певних образів, які мають для нас вирішальне значення. Вони відіграють роль тих згустків у розчині, навколо яких кристалізується для нас сенс світу. /.../ Такі образи є програмою, закладають залізний капітал духа, даний нам дуже рано, у формі передчуттів і напівсвідомих відчуттів. Мені здається, що уся решта життя минає нам на те, щоб інтерпретувати ті погляди, переламати їх у цілому здобутому нами змісті, перепустити через цілий обшир інтелекту, на який ми здатні. Ті ранні образи визначають митцям межі їхньої творчості» [9, s. 100-101].

Показово прикметним у сенсі сакралізації образу дитинства для обох письменників є стосунки дітей та батьків, а також образ батька як своєрідного архетипу, деміургу, що ініціює світ міфопоетичних уявлень початкової дитячої уяви. Якщо батько Ф. Кафки був сімейним тираном, який з дитинства пригнічував волю хлопчика, що згодом позначилось на його психіці, то батько Б. Шульца, постійно зайнятий роботою і повсякденними клопотами, як можна здогадатися, не приділяв належної уваги синові й тому в його очах залишився постаттю в якійсь мірі утаємниченою і загадковою.

Компаративні зіставлення образу батька у творчості Б. Шульца й Ф. Кафки передусім, звісно, зумовлені різночасною сюжетною історією дивовижної трансформації героїв розповіді у комаху. У Б. Шульца батько перетворюється на таргана, у Ф. Кафки, навпаки, на комаху перетворюється син. Щоправда, у Б. Шульца трансформація батька в комаху відбувається не відразу, а через низку метаморфоз, внаслідок яких він перетворюється то на птаха, то на таргана, то на муху, то на краба, якого згодом з'їли. Таким чином, якщо у Ф. Кафки жертвою перетворення є син, то у Б. Шульца – батько. Співставляючи і коментуючи процес подібних перетворень В. Лопушанський у статті «Міфообраз батька у творах Бруно Шульца та Франца Кафки» приходиться до висновку, що «у “Перевтіленні” Кафки ми спостерігаємо процес трансформації людини в комаху,

який призводить до розриву головного героя з сім'єю, до цілковитої самотності. У Шульца помітна така ж реакція на перевтілення батька в кондора, а потім в таргана. Головні герої творів – Якоб Шульц і Грегор Замза втратили зв'язок з соціумом та з близькими. У Шульца, на відміну від Кафки, ми спостерігаємо два перетворення різного характеру: перетворення в кондора символізує образ батька і підсилює його культ, він постає перед нами творцем, творцем “пташиного царства” /.../ Друге перетворення батька в таргана вже розвінчує цей культ, ми спостерігаємо процес деградації, коли сім'я перестає помічати людину, “занурену у справи тарганів” /.../ Втомлений батько Шульца є також жертвою, як і Грегор Замза, який спочатку випадає з соціуму, а згодом й вмирає. З іншого боку, для дитини в творі “Цинамонові крамниці” світ батька стає чимось дивним, він спостерігає за ним, як за чудом, помічаючи, що відбуваються з батьком. /.../ Якщо в “Перевтіленні” смерть героя сприймається його ближніми як повернення нормального стану речей, то в прозі Шульца відповідна метаморфоза, що сталася з батьком, і подальша смерть є не втратою і новим набуттям норми, а катастрофічною подією: після смерті батька світ вже не може повернутися до нормального, звичного стану» [4, с. 204].

Ф. Кафка – не єдиний письменник, реалізацію у творчості якого дихотомії батько/син намагаються співвіднести українські літературознавці. Цікавим у цьому сенсі є дослідження М. Гогулі «Образ батька в прозі Бруно Шульца і Данила Кіша». На матеріалі компаративного зіставлення творів Б. Шульца і сербського письменника Данила Кіша, зокрема його роману «Сад, попіл» (1965) дослідниця приходить до висновку, що «образ батька в збірці оповідань Бруно Шульца “Цинамонові крамниці” і романі Данила Кіша “Сад, попіл” має автобіографічний характер. “Цинамонові крамниці” Шульца стали літературним взірцем для Данила Кіша, одним із ідейних і художніх джерел “Саду, попелу”. В обох творах реалізований концепт юродивого, Деміурга, богоборця, розкритий у стосунках “батько – Бог”, “батько – твір”, “батько – суспільство”, “батько – природа”, “батько – мати”, “батько – син»» [1, с. 353-354].

Художньо-тематичні аналогії фізіологічних трансформацій й, зокрема «пташиних» перетворень та їхньої міфологічної символіки розглянуто й у статті відомої української дослідниці творчості Б. Шульца Віри Меньок «Дискурс тексту-задоволення: екзотичні / деградовані птахи у Бруно Шульца та Юрія Андруховича». У своїй розвідці В. Меньок репрезентує «новаторське прочитання літературної діалогії Бруно Шульца та колекції віршів Юрія Андруховича “Екзотичні птахи і рослини” у спільному дискурсі тексту-задоволення, започаткованому Роланом Бартом. Поетичним топосом дискурсивного поєднання двох позірно віддалених, але споріднених філософією поетичного мислення й приналежністю до спільного культурного часопростору мистців, стає амбівалентний концепт птахів – екзотичних і деградованих одночасно – в текстах обох авторів. В інтерпретованих текстах акцентовано пошук зсувів, розривів, зміщень і мерехтінь, які переривають нитку тривіального письма і становлять ключ до засадничої різниці, що існує між канонічним наративним текстом та текстом, від якого і автор, і читач отримують задоволення» [6, с. 207].

Наскрізним для Б. Шульца і Ф. Кафки у контексті автобіографічності міфопоетичного дискурсу є й образ міста, що набуває у їхній творчості ознак яскраво вираженого топографічного архетипу, через який обидва митці репрезентують ідеалізований часопростір образів дитинства, юності та дорослості. Втім, як відзначають дослідники, шляхи міфологізації міст Ф. Кафки (Прага) та Б. Шульца (Дрогобич) є чи не полярно протилежними. У відомому листі до Оскара Поллака, 20 грудня 1902 р., Кафка пише про «матінку Прагу», яка «кігтями» вчепилася в нього. З того ж листа випливає, що можливими варіантами покинути Прагу можуть бути бунт або втеча, причому один шлях не виключає іншого. Несприйняття Ф. Кафкою Праги як одного з культурно-історичних центрів європейської цивілізації, на думку дослідників, може бути пояснене ізолюваним становищем у ній єврейства, що, в свою чергу, викликало психологічні та екзистенційні проблеми: Кафка «відчуває себе поза суспільством, відрізнаним від більшос-

ті, відкинутим в замкнутий світ, в якому йому важко дихати» [2, с. 136]. Водночас, як констатують українські дослідники, попри не надто шанобливе ставлення до рідного міста, Ф. Кафка був одним із тих, хто відкривав світові привабливість і культурно-історичну значущість Праги.

На відміну від Ф. Кафки, для Б. Шульца, який значною мірою також відкрив світові рідний Дрогобич, це містечко у його творчості стало для нього окремим світом, «особливою країною», «особливою провінцією» і врешті «геніальною епохою», в якій жив і творив письменник.

«Конкретність і самоцінність міського полотна Шульца, – робить висновок В. Лопушанський, – протилежна абстрактності й функціональності міським мотивам Кафки. Образ Дрогобича у Б. Шульца відрізняється топографічною докладністю. Незважаючи на те, що він жодного разу не вживає слово “Дрогобич”, ми можемо за описами Б. Шульца проводити екскурсію по цьому місту. Письменник змальовує Дрогобич у багатстві природних фарб. Образи Праги у Ф. Кафки не вирізняються такою топографічною докладністю як у Б. Шульца» [3, с. 95].

Ті або ті аспекти зазначеного автобіографічного дискурсу міфопоетичної творчості Б. Шульца, зауваженого українськими літературознавцями, продовжує й деталізує також низка статей І. Скрипник, у яких вона співвідносить екзистенційні роздуми польського прозаїка зі своєрідним авторським міфом західноукраїнського поета Б. І. Антонича: «Міф як форма втечі: Б. І. Антонич та Б. Шульц», «Міфологічна книга життя. Творчі пошуки Богдана Ігоря Антонича і Бруно Шульца», «Матерія як один із аспектів космогонічного міфу в текстах Б. І. Антонича та Б. Шульца», «Концепт книги в міфологічному хронотопі текстів Б. І. Антонича та Б. Шульца».

Висновки. У статті досліджено компаративні аспекти рецепції творчості Б. Шульца в українському літературознавстві, проаналізовано головні вектори дослідницької уваги до компаративних зіставлень прози Б. Шульца з представниками інонаціонального

письменства. Встановлено, що пріоритетне місце в колі компаративних зіставлень українськими літературознавцями творчості Б. Шульца з представниками інших літератур посідають питання рецепції характеру екзистенційного світовідчуття польського прозаїка та його спроектованості на творення специфічного індивідуально-авторського міфу. У дослідженнях прози Б. Шульца українські літературознавці наголошують на катастрофічності екзистенційного світовідчуття польського письменника. До найбільш важливих концептів міфологічної картини світу, репрезентованої прозою Б. Шульца і засвідченою в компаративних зіставленнях її з творчістю зарубіжних й, зокрема українських письменників дослідники відносять образ дитинства, ідентифікованого як «архетипний прачас», образ батька як своєрідного архетипу, деміургу, що ініціює світ міфопоетичних уявлень початкової дитячої уяви, образ міста як своєрідного топографічного архетипу, через який ідеалізовано образи дитинства, юності та дорослості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гоголя М. Образ батька в прозі Бруно Шульца і Данила Кіша. *Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського*. 2011. Вип. 15. С. 343-355.
2. Давид К. Франц Кафка. Харків: Фоліо, 1998. 385 с.
3. Лопушанський В.М. Міфологізація міста у творах Бруно Шульца та Франца Кафки. *Молодий вчений*. 2018. № 3.1 (55.1). С. 93-97.
4. Лопушанський В.М. Міфообраз батька у творах Бруно Шульца та Франца Кафки. *Наукові записки*. Вип. 165. Серія: Філологічні науки. Кропивницький: Видавництво «Код», 2018. С. 200-205.
5. Матвієнко С. Бруно Шульц та Франц Кафка на тлі настроїв «безґрунтяństwa». *Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська Академія». Філологічні науки*. 2001. Т. 19. С. 87-91.
6. Меньок В. Дискурс тексту-задоволення: екзотичні / деградовані птахи у Бруно Шульца та Юрія Андруховича. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства: зб. наук. праць*. 2011. Вип. 16. С. 207-213.
7. Харлан О. Катастрофізм як сюжетотвірна основа прози Валер'яна Підмогильного і Бруно Шульца. *Таїни художнього тексту*. 2011. Випуск 12. С. 139-151.

8. Харлан О. Мала проза Бруно Шульца: у дзеркалі катастрофізму. *Актуальні проблеми іноземної філології*. 2008. № 2. С. 179-184.

9. Schulz B. List do Stanisława Ignacego Witkiewicza, zima 1934/1935. *Księga listów. Zebrał i przygotował do druku Jerzy Ficowski. Wydanie drugie, przejrane i uzupełnione*. Gdańsk: Słowo/ obraz terytoria, 2002. S. 99-103.

REFERENCES

1. Hohulia M. The image of the father in the prose of Bruno Schultz and Danylo Kish. [Образ батька в прозі Бруно Шулца і Данила Кіша] Comparative studies of Slavic languages and literatures. In memory of Academician Leonid Bulakhovskiyi. 2011. Issue 15. P. 343-355.

2. Davyd K. Franz Kafka. [Frants Kafka] Kharkiv: Folio, 1998. 385 p.

3. Lopushanskyi V. M. Mythologization of the city in the works of Bruno Schultz and Franz Kafka. [Міфологізація міста у творчості Бруно Шулца та Франца Кафки] A young scientist. 2018. No. 3.1 (55.1). P. 93-97.

4. Lopushanskyi V. M. The mythic image of the father in the works of Bruno Schultz and Franz Kafka. [Міфобраз батька у творчості Бруно Шулца та Франца Кафки] Proceedings. Vol. 165. Series: Philological sciences. Kropyvnytskyi: «Code» Publishing House, 2018. P. 200-205.

5. Matvienko S. Bruno Schulz and Franz Kafka against the background of «groundlessness» moods. [Бруно Шулц та Франц Кафка на тлі настроїв «безґрунтовності»]. Scientific notes of the National University «Kyiv-Mohyla Academy». Philological sciences. 2001. Vol. 19. P. 87-91.

6. Menyok V. Discourse of text-satisfaction: exotic / degraded birds in Bruno Schultz and Yuriy Andruhovich. [Дискурс тексту-задоволення: екзотичні / деґрадовані птахи у Бруно Шулца та Юрія Андруховича] Modern issues of linguistics and literary studies: coll. of science works 2011. Issue 16. P. 207-213.

7. Harlan O. Catastrophism as a plot-creating basis of the prose of Valerian Pidmohylny and Bruno Schultz. [Катастрофізм як сюжетотвірний оснoва прози Валер'яна Підмогильного і Бруно Шулца] Secrets of artistic text. 2011. Issue 12. P. 139-151.

8. Harlan O. Small prose of Bruno Schulz: in the mirror of catastrophism. [Мала проза Бруно Шулца: у дзеркалі катастрофізму] Actual problems of foreign philology. 2008. No. 2. P. 179-184.

9. Schulz B. List do Stanisława Ignacego Witkiewicza, zima 1934/1935. *Księga listów. Zebrał i przygotował do druku Jerzy Ficowski. Wydanie drugie, przejrane i uzupełnione*. Gdańsk: Słowo/ obraz terytoria, 2002. S. 99-103.